

ŠTEV. 7.

LETNIK XXIV.

NARODNI GOSPODAR

**GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“
V LJUBLJANI.**



V LJUBLJANI, DNE 15. JULIJA 1923.

TISK ZADRUŽNE TISKARNE V LJUBLJANI.

VSEBINA.

Dr. A. Basaj: Blagovne zadruge in trgovci	97
A. Kralj: Pripombe k načrtu zadrúžnega zakona	100
Fr. Pengov: Kmetijsko zadrúžništvo na Španskem	104
Vprašanja in odgovori	106
Zadrúžništvo	108
Gospodarstvo	111

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 7, I. 1923.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrečno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drug občen zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Občni zbor hranilnice in posojilnice Hajdina pri Ptuj, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 12. avgusta 1923 ob 2. uri popoldne v uradnih prostorih. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobrenje rač. zaključka za l. 1922. 4. Čitanje revizijskega poročila. 5. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Strojne zadruge Hajdina pri Ptuj, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 12. avgusta 1923 ob 3. uri pop. v prostorih posojilnice. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobrenje rač. zaključka za l. 1922. 4. Čitanje revizijskega poročila. 5. Volitev nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Strojne zadruge v Pongercih, r. z. z. o. z., se vrši 29. julija 1923 ob 3. uri pop. v Pongercih. 1. Odobritev računov za l. 1922. 2. Volitev nadzorstva. 3. Slučajnosti.

Občni zbor »Kmetijskega društva za Kranj in okolice«, r. z. z. o. z., se bo vršil v nedeljo 29. julija t. l. ob 3. uri pop. v prostorih g. Kuralta v Kranju. 1. Čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelstva. 3. Potrditev rač. zaključka za l. 1922. 4. Sedstava proračuna za l. 1923. 5. Čitanje revizijskega poročila. 6. Sprememba pravil. 7. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Kmetijskega in konsumnega društva v Šmarju pri Jelšah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 29. julija 1923, ob 3. uri pop. v hiši g. Flor. Gajšek. 1. Prememba pravil. 2. Slučajnosti.

Občni zbor hranilnice in posojilnice na Rak, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 29. julija 1923 ob pol 8. uri zjutraj v posojilniških prostorih. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Poljčanah, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 29. julija 1923, ob 3. uri pop. v posojilniških prostorih. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Odobritev rač. zaključka za l.

1922. 3. Prememba pravil. 4. Čitanje revizijskega poročila. 5. Slučajnosti.

Redni občni zbor Hranilnice in posojilnice v Mežici, r. z. z. n. z., se vrši dne 29. julija 1923 ob 11. uri v posojilniških prostorih. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Potrditev računskega zaključka za l. 1922. 4. Volitev načelstva. 5. Volitev nadzorstva. 6. Odobrenje računskih zaključkov za leta 1916—1921. 7. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Konsumne zadruge v Gornjemgradu, r. z. z. o. z., se bo vrši 22. julija ob 1. uri pop. v prostorih pri g. Mikužu. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Odobritev rač. zaključka za prvo polletje 1923. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijske zadruge za nakup in prodajo v Begunjah pri Cerknici, r. z. z. o. z., se bo vršil 5. avgusta 1923, ob pol 4. uri pop. v zadrúžnih prostorih v Begunjah h. št. 72. pri Cerknici. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobrenje rač. zaključka za l. 1922. 4. Volitev nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Vodica, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 12. avgusta 1923, ob 3. uri pop. v Kat. domu. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1923. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Mlekarske zadruge v Vodica, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 12. avgusta 1923 ob pol 4. uri pop. v Kat. domu. 1. Poročilo predstojništva in nadzorstva. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 4. Volitev a) predstojništva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijskega društva v Vodica, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 12. avgusta 1923 ob 4. uri pop. v Kat. domu. 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Občni zbor Živinorejske zadruge v Vodica, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 12. avgusta 1923, ob 5. uri pop. v Kat. domu. 1. Poročilo načelstva. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 4. Volitev načelstva. 5. Slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din. na leto, za pol leta 12-50 Din. Za člane zvezinih zadrug 20 Din. na leto. Posamezna številka 3 Din. — Izhaja 15. dne vsakega meseca.

Rokopisi se ne vračajo.

Dr. Basaj.

Blagovne zadruge in trgovci.

Pod tem naslovom sem že v zadnji številki Narodnega Gospodarja objavil članek, čegar neposredni povod je bil članek v 38. števil. Trgoskega lista z dne 31. marca pod naslovom »Pridobitne in gospodarske zadruge pa trgovski gremij,« še bolj pa na anketi v Beogradu ugotovljeno dejstvo, da so se šli trgovci pritožiti na generalno direkcijo neposrednih davkov, češ da jim zadruge delajo silno konkurenco in da davčne in pristojbinske ugodnosti za zadruge niso upravičene.

Na ta moj članek je nepodpisan članekar v 73. števil. Trgovskega lista z dne 26. junija odgovoril, da neutemeljeno napadam trgovce in da nisem doprinesel nobenih dokazov proti trditvi, da zadruge opravljajo trgovske posle in to obrtoma, ker vršijo »trgovanje z dobičkom«.

Ni bil namen mojega članka pobijati to trditev. Hotel sem le opozoriti zadrugarje, da bo najboljši odgovor na vse napade na zadrugišstvo strogo izvajanje zadrugišne discipline. Ni bil tudi namen mojega članka napadati solidno in pošteno trgovino, kar sem na več mestih izrecno poudaril, temveč sem se obračal le proti nezdravim izrastkom povojne trgovine, proti špekulaciji.

Kar se tiče trditve, da so zadruge trgovci, sem mnenja, da četudi stokrat dokažem,

da je nesmisel, ako kdo trdi, da član zadruga sam na sebi »zaradi«, da od sebe samega jemlje dobiček, mi tega ne bo hotel verjeti niti članekar Trgovskega lista, niti trgovci, ki si sploh ne morejo predstavljati človeka, ki ne dela za dobiček. Kdor hoče pokazati smisel za skupnost, kdor proti individualističnim načelom povdarja socialne zahteve, kdor trdi, da so idealizem, ljubezen in požrtovalnost že mnogo velikega ustvarili, tega hočejo osmešiti s tem, da ga imenujejo idealista, teoretika in slično.

Da zadruge, ki poslujejo le s svojimi člani (in samo o teh je govor v mojem članku), v bistvu svojim članom napravijo le prihranke pri izdatkih, je jasno. Ako zadruga v teku leta od svojih članov jemlje »dobiček« s tem namenom, da ga jim koncem leta vrne, potem to ne pomeni nič drugega, nego da zadruga svojim članom iz enega žepa vzame zato, da jim koncem leta zopet v drugi žep vrne. To je prihranek v dvojnem smislu, prvič v smislu, da je sicer član kupil po dnevnih cenah, a mu zato zadruga nekaj odstotkov piše v dobro, drugič prihranek v tem smislu, da se v teku leta iz dobropisov nabere lepa vsota.

Ti prihranki predstavljajo zelo lepe vsote in eno iz največjih konsumnih društev v

Sloveniji izplača sedaj že nad en milijon kron letnih prihrankov svojim članom, ki gotovo ne prodaja z ozirom na slabo kvaliteto blaga mogoče še po višjih cenah kakor »oderniški tegovec«, kakor očita zadrugam Trgovski list. Člani društva se dobro zavedajo, kako so jim ti prihranki dobrodošli pri njihovem skromnem gospodarstvu. In to društvo kakor tudi vsa druga kons. društva nima transportnih in tarifnih ugodnosti in državnih subvencij, (kakor misli Trgovski list, da jih imajo zadruge) in celo vse davke mora plačevati. S privilegiji zadrug je slabo, zelo slabo pri nas v Sloveniji in samo čudim se, na podlagi kakšnih informacij Trovski list piše o takih privilegijih.

In dobro, ako trdite, da zadruga dela dobiček, ki ga pa članom ne povrne, temveč ga zbira in deloma obrača v investicije, potem Vas vprašam, za koga pa zadruga nabira ta dobiček, ako ne za svoje člane, od katerih ga nabira? To velja tudi v slučaju, ako priznamo, da je zadruga juridična oseba, kar pa ni nesporno. Nasprotno avtoriteta v trgovskem pravu kakor je n. pr. prof. Randa trdi, da zadruga ni juridična oseba. V tem slučaju je »dobiček«, ki ga zadruga napravi, v trenutku, ko ga napravi, že tudi last članov. Nasprotno pa je dobiček, ki ga od svojih odjemalcev jemlje trgovec, res pravi dobiček, obogatitev trgovca in za vedno zgubljen za odjemalce. Dobiček pa, ki ga napravi zadruga, je last članov, bodisi da ga jim zadruga vrne koncem leta, bodisi, da se zbira in obrača v investicije, ki so tudi last članov. Nastane samo vprašanje, ali je boljše, da se ustvarjajo skupna premoženja za splošno korist iz ljudskega denarja, ali da se kopiči ljudski denar v rokah posameznikov? S socialnega stališča je tudi že podan odgovor, da je prvo bolje.

Člankar sam izvzame nekatere zadruge iz občega načela, da so zadruge trgovci in

pravi: »Izvzemimo one zadruge, ki nabavljajo le za svoje člane po potrebi kakšne stroje, gnojila, semena in podobno naravnost pri producentih, zadruge, ki nabavljajo takorekoč po naročilu svojih članov, bolj od slučaja do slučaja. To so res le nekake posrednice, ki morejo lažje in ceneje dobaviti radi svojega ustroja in privilegiranega stališča. Teh zadrug tu nimamo v mislih«. Istotako se član kar sklicuje na okrožnico oddelka ministrstva za trgovino in industrijo v Ljubljani z dne 7. septembra 1920 št. 7401/20 na okrajna glavarstva, katera zahteva od pridobitnih in gospodarskih zadrug nastavitev izučenega poslovodje po zahtevah obrtnega reda in ki kot izjemo od te zahteve označuje »le takamala konsumna podjetja, kjer opravljajo vse posle člani sami (n. pr. Samopomočna deželi), to pa zato, ker pri teh ne gre za pristne trgovske posle, temveč le za posredovanje pri nabavi potrebščin brez trgovskega dobička.« Če torej priznava člankar in ravno tako tudi oddelek ministrstva za trgovino in industrijo, da take manjše zadruge res niso trgovci, zakaj pa v praksi postopajo drugače in zahtevajo od vseh konsumnih zadrug, kmetijskih društev, nabavnih in prodajnih zadrug po deželi nastavitev poslovodje, pristop k gremiju, doklado za trgovsko in obrtniško zbornico itd.? In ko so vsilili zadrugi poslovodjo, potem trdijo, da ima zadruga vse znake trgovskega podjetja, ker ima celo izučenega poslovodjo. Tako ustvarjajo igro, da pes lovi svoj rep in nočejo priznati, da je to neumestna igra.

Če pa priznava člankar in oddelek ministrstva za trgovino in industrijo, da manjše zadruge niso trgovci, ker le nabavljajo takorekoč po naročilu svojih članov, zakaj bi bila pa merodajna za značaj trgovanja in dobička velikost zadruga! In ako priznajo netrговski

značaj zadrugam, ker opravljajo vse posle člani sami, zakaj tega ne priznajo več zadrugam, pri katerih si člani postavijo za razdeljevanje ali če hočete, za prodajo blaga poljubno osebo, kateri zaupajo? Klicati tukaj na pomoč obrtni red, kateremu je namen zaščita javnih interesov, zaščita kupujoče publike, je popolnoma neumestno, ker člani, ki si potem zadruga nabavi blago, so popolnoma svobodni glede načina, kako si to blago razdeljujejo, ali sami, ali si privzamejo za to kako moč. Stojimo pa pri tem na stališču, da smatramo za zadruga in torej zanikamo trgovski značaj le glede onih ustanov, ki se v svojem poslovanju omejujejo le na člane.

Da odvišek, ki ga član zadrugi plača pri nakupu blaga po dnevnih cenah nad lastno ceno zadruga, ni dobiček, temveč v bistvu prihranek, dokazuje tudi sledeče dejstvo. Občni zbor kot najvišji organ zadruga odloča o tem, kaj se ima zgoditi s prihranki. Občni zbor pa je celokupnost onih, ki so s svojim poslovanjem takozvani »dobiček« ustvarili in o tem dobičku pravilno tudi odločujejo, ali naj se jim v celoti vrne, ali naj ga nekaj ostane kot obratni kapital pri zadrugi, ali se celo investira. Ali je združljivo s pojmom »dobiček« ono, kar je zadruga od mene zaslužila in s čemer kot član sam razpolagam? Ali ni čisto nekaj drugega ono, kar je od mene zaslužil trgovec in kar vem, da je za me za zmeraj propadlo? Pa tudi če priznamo, da je zadruga juridična oseba po zakonu, pa vendar vemo, da njena volja ni nič drugega nego statutarično ugotovljena volja celokupnosti članov.

Ker je člankar v Trgovskem listu citiral tudi neko razsodbo upravnega sodišča (Budw. št. 8714 z dne 23. januarja 1911), ga jaz nasproti temu opozarjam na mnenje najbolj priznane avtoritete v Trgovskem pravu prof. Randa v znamenitem delu »Avstrijsko trgovsko pravo« (nemška izdaja iz l. 1905). Ta

strokovnjak v trgovskem pravu zadrug ne priznava za juridične osebe (I. zvezek str. 84) in izrecno trdi, da so konsumne zadruga trgovci le, v kolikor prodajajo blago osebam, ki niso člani. (I. zvezek str. 75). Isti kriterij poslovanja s člani oziroma z nečlani postavlja ta avtoriteta tudi glede kreditnih zadrug (I. zvezek str. 85). Da ne bom navajal preveč mest iz tega dela, evo samo eno kratko in jasno na strani 86 prvega zvezka: »II. Konsumna društva, ki zasledujejo namen nabaviti po nizki ceni predmete za domačo potrebo, zlasti hranila (tudi premog, sredstva za razsvetljavo in slično) s skupnim nakupovanjem na debelo ali s skupnim proizvodstvom, so le tedaj trgovska podjetja, ako ne prodajajo blaga (kakor se to običajno godi) samo članom, ampak tudi osebam, ki stojijo izven društva. Vzrok za to leži v tem, da v prvem slučaju zadrugniki nabavljajo blago s posredovanjem načelstva kot svojega zastopnika le za lastno potrebo, dočim v drugem slučaju vršijo nabavo blaga deloma v svrhu preprodaje tretjim osebam, kar predstavlja trgovski posel v smislu člena 271, točka 1. trgovskega zakona.« — Takoj pa moram pripomniti, da se vsa naša društva po deželi, pa tudi konsumna društva po mestih in industrijskih krajih ravno glede poslovanja s člani strogo držijo pravil in resnično poslujejo le s člani, kar se imamo zahvaliti ravno upravnim oblastem in trgovcem, ki so jih s strogo kontrolo in vsakokratno prijavo prekoračenja pravil k temu vzgojili, za kar jim moramo biti zadrugarji hvaležni.

Člankar me v Trgovskem listu poučuje, češ da napadam gremije, ko bi moral vedeti, da so to po obrtnem redu obvezne zadruga. Povem mu le, da mi je prav dobro znana naloga takih obrtnih zadrug, kakor jo opredeljuje § 114 obrtnega reda. Mesto edino pravega pozitivnega dela, da zboljšujejo razmere v trgovskem stanu, da zlasti odločno

nastopajo proti nesolidnosti, ki se je razpasla kot posledica vojne tudi v trgovskem stanu, pa gremiji le preveč porabijo vsako priliko, da nastopajo proti opravičenim koristim zadržug. »Ceterum censeo« na skupščinah gremijev pa je žalibog, da so zadruge sovražnik trgovskega stanu in da jih država neopravičeno podpira in jim dovoljuje ugodnosti. Da so se pa zastopniki gremijev šli radi davčnih in pristojbinskih ugodnosti zadržug pritožiti generalni direkciji neposrednih davkov, to pa smatramo naravnost za drastičen primer, v katero smer naj se delovanje gremijev ne razteza. Znano je, da zadruge, ako raztezajo svoje delovanje na nečlane, ne uživajo pravnobnih davčnih in pristojbinskih ugodnosti in da so v toliko neugodnejšem položaju kot trgovci, ker morajo javno polagati račune. Sicer pa tudi trgovskim krogom ne bo neznano, da so vsled postopanja davčnih oblasti davčne ugodnosti zadržug zlasti členov 95, 96 in 98 srb. zadr. zakona ostale le na papirju.

Člankar mi očita »teoretska razmotrivanja o velikih koristih združništva«. Naj bi bil nasproti mojemu teoretiziranju on toliko praktičen in realen ter povedal, koliko so trgovci napravili za ozdravljenje bolnih razmer v trgovskem stanu, mesto da ob vsaki priliki napadajo združništvo, zakaj je obrestna mera narastla do 20 %, ali jih celo prekoračila, dočim je združništvo s svojo obrestno mero še precēj pod 10 %, zakaj uradni list

objavlja toliko obsodb radi kršitve zakona o pobijanju draginje pri tem, ko vemo, da pride pred sodišče primeroma le majhen procent slučajev kršitve tega zakona in ko zakon kot normalni dobiček v dvomih priznava 25 %, zakaj naposled v časih splošne bede trgovci ne živijo v pomanjkanju in pri tem vendar širijo svoje obrate, zakaj se je trgovina tako bujno razširila in razrastla, (o čemur mu bo gotovo pri gremijih na razpolago vsa statistika).

Angleško delavstvo si je s svojim konsumnim združništvom pomagalo do gmotnega in npravnega napredka. V veliki meri se ima angleško delavstvo ravno združništvu zahvaliti, da je »standard of life« angleškega delavca danes najvišji v Evropi. Nemčija priznava, da konsumne zadruge niso trgovci in s tem uvažuje združništvo kot važen socialen faktor. Učenjak v narodno - gospodarskih vedah svetovnega imena, kakor je Charles Gide, cení visoko vzgojno silo in socialni pomen združničnih načel samopomoči in lastne odgovornosti. Gotovo je, da si bomo tudi v naši državi priborili tak položaj, da se združništva ne bo sililo na prokrustovo posteljo obrtnega reda in trgovskega zakona in ga stavilo v en red s trgovci. Ljudstvo ne bo pustilo, da nam državna uprava z obrtnim redom in drugimi predpisi delo in koristi take socialne ustanove kakor je združništvo paralizira ali celo onemogoči.

A. Kralj :

Pripombe k načrtu združnega zakona.

Rezervni zaklad.

Naš sedanji združni zakon ne predpisuje glede rezervnega zaklada ničesar in sploh ne pozna tega izraza. Upošteva je veliki pomen rezervnega fonda pa so navzlic temu

vse zadruge snovale rezervne zaklade, deloma da bi tako povečale lastno obratno glavnico, deloma da bi bile kolikor mogoče krite v slučaju morebitnih poslovnih izgub. Načrt se v tem oziru prilagodi dosežani splošni

zadružni praksi in predpisujev čl. 5 obligatorično, da mora vsaka zadruga imeti rezervni zaklad, ki se ne sme uporabljati za nič drugega nego za pokritje izgub.

S stališča zadružne prakse in teorije je le odobravati, da se uvaja obligatoričen rezervni fond, ki bo utrdil ne samo gmotni položaj zadrug, ampak jim tudi pripomogel do večjega ugleda pri članih samih in v zunanem svetu.

Poleg splošnega rezervnega zaklada, v katerega se mora dajati najmanj 20 odstotkov vsakoletnega čistega dobička, pripušča načrt tudi specialne rezervne fonde, med katerimi se posebej navajajo: zaklad za kurzne izgube, zaklad za izgube vsled padca cen, zaklad za izgube pri terjatvah in pokojninski zaklad za uradništvo zadruga. Ker je snovanje takih posebnih rezerv prepuščeno prosti volji zadrug, tudi ni v načrtu nič določeno, koliko čistega dobička naj se odkazuje tem posebnim rezervnim zakladom. Za slučaj, da bi se pripetile takšne izgube, za katerih pokritje je osnovan poseben rezervni zaklad, se mora najprej pritegniti ta rezervni zaklad, splošni pride v poštev še le v drugi vrsti. To načelo je v obče pravilno. Na noben način pa ni pravilno, da bi se smel za pokritje izgub pritegniti tudi uradniški pokojninski zaklad. V tem oziru bo treba vsekakor načrt popraviti in določiti, da se ima pokojninski zaklad uporabljati edino le za to, za kar je bil osnovan.

V načrtu tudi drugače ni jasno precizirano razmerje posebnih rezervnih zakladov do splošnega. Tako n. pr. ni jasno, kaj bi imelo veljati v sledečem slučaju: Za pokritje izgub določene vrste se porabi dotični specialni fond; ako ta ne zadostuje, se seže na splošnega; če bi tudi le - ta ne zadostoval za pokritje celotne izgube, ali se smejo pritegniti morebitni ostali rezervni zakladi, ali

se morajo morda takoj pritegniti deleži?

Dvomljivo je nadalje, če bi se mogel osnovati fond za osiguranje t. zv. dividende. Po členu 1. je dopustno, da se poslovni dobiček razdeli med člane sorazmerno vrednosti njihovega poslovanja z zadrugo. Moglo pa bi se zgoditi, da bi zadruga kedaj mesto dobička izkazala izgubo in bi hotela svojim članom tudi za take slučaje zasigurati dividendo ter bi v ta namen hotela ustanoviti specijalen rezervni fond. Da li bi se mogel osnovati tak rezervni zaklad, iz načrta ni razvidno.

Čl. 5 obsega še neko določbo, katere nikakor ni mogoče zagovarjati. Za slučaj zadrugega prestanka določa namreč načrt, da se imajo njeni rezervni fondii in sploh njeno celo preostalo premoženje izročiti Glavnemu Zadružnemu Savezu, ki naj to imetje čuva dotlej, dokler se v istem kraju ne osnuje enaka zadruga, kateri potem pripade premoženje prestale zadruga. Če bi se taka nova zadruga ne osnovala tekom 10 let, preide označeno premoženje v last Glavnega Zadružnega Saveza.

Kakor cenimo našo vrhovno zadružno institucijo, vendar moramo v tem pogledu dati prednost revizijskim zvezam, ki so znabiti porabile mnogo truda in časa za likvidirano zadrugo in so vsled tega in vsled poznavanja krajevnih razmer vsekakor mnogo bolj poklicane, da upravljajo premoženje razpuščene zadruga. kakor pa centrala v Beogradu. Glavni Zadružni Savez ima vršiti premoške vrlo važne naloge, pa ni treba, da bi se mu dajale še nove agende, katere morejo mnogo bolj izvrševati revizijske zveze. Te agende naj bi prešle na Glavni Zadružni Savez samo v takem slučaju, ako bi dotična revizijska zveza prenehala; če bi taka zveza imela v upravi premoženje kakšne razpuščene zadruga, ter od razdružbe zadruga pa do prestanka zveze še ni preostalo 10 let, po-

tem bi se moglo določiti, da mora razdružena zveza prepustiti upravo premoženja razpuščene zadruge Glavnemu Zadrudnemu Savezu.

Slednjič bodi še omenjeno, da bi bilo zaradi jasnosti potrebno v tem členu tudi ugotoviti, da zadržniki, ki izstopijo iz zadruge, nimajo nobene pravice do njenih rezervnih zakladov. Če bi se ne hotelo tozadavnega predpisa privzeti v čl. 5, pa naj bi se privzel v čl. 18.

Poslovni jezik.

V čl. 6 načrta je predpisano, da morajo vse zadruge uporabljati v svojih poslovnih knjigah in v svojem uradovanju »srbsko - hrvatsko - slovenački jezik«.

Jezika s tem nazivom ne poznamo v Jugoslaviji, pač pa srbsko - hrvatski in slovenski jezik. Načrt je v tem oziru povsem nerazumljiv.

Nepotrebna, dostikrat celo naravnost škodljiva bo tudi odredba, da morajo zadruge uporabljati označeni jezik ne samo v svojih knjigah, ampak tudi v svojem uradovanju. Nahajajo se zadruge, ki morajo surovine, stroje itd. kupovati v tujini, oziroma imamo zadruge, ki svoje proizvode prodajajo v inostranstvo. Da morajo zadruge v takih slučajih: dopisovati v tujih jezikih, je razumljivo. Dopisovanje pa spada tudi k uradovanju in zato ne razumemo, zakaj naj bi v bodočem zadrudnem zakonu stala odredba, ki bi zabranjevala korespondenco ali izdajanje pravnih listin v tujih jezikih. Tako stališče je zelo ozkosrčno in nima nobenega pravnega smisla.

Vprašanje je tudi, če ne bi taka zakonita določba nasprotovala sanžermenski mirovni pogodbi, ki določa v čl. 51: »Država SHS je sporazumna s tem, da aliirane in asociirane velesile v pogodbo, ki se ima skleniti z njo, privzemo določbe, ki jih smatrajo za potrebne

v varstvo nacionalnih, jezikovnih in verskih manjšin v srbsko - hrvatsko - slovenski državi, in s tem odobri ta določila«.

Ime.

Člen 7 določa, da smejo označbo »zadruge« nositi v svoji tvrdki samo taka udruženja, ki so osnovana po predpisih tega zakona. Izjema se dopušča le za družinske zadruge.

S to odredbo moremo povsem soglašati, ker je na jugu dobiti dosti podjetij, ki nosijo to ime, a so navadna trgvska ali obrtna podjetja, ki nimajo s pravo zadruzo nič drugega skupnega nego označbo in zavajajo občinstvo v zmoto.

Ustanovitev zadruge.

V našem sedanjem zadrudnem zakonu ni bilo nič določeno, koliko članov najmanj da mora imeti zadruge bodisi ob svojem postanku bodisi tekom svojega nadaljnjega delovanja. Načrt gre v tem oziru svoja pota in po vzgledu tujih zakonodaj določa minimalno število članov, ki jih zadruge mora imeti že ob svoji ustanovitvi. V čl. 8 je namreč predpisano, da se more zadruge ustanoviti le tedaj, če se je v ta namen združilo vsaj 10 svojepravnih oseb. V zvezi s tem predpisom stoji čl. 36, točka 4, kjer je rečeno, da mora zadruge prenehati, ako pade število zadržnikov pod 10. V nadaljni zvezi stojita dalje določbi čl. 22 in 26, da mora namreč načelstvo, sestojati vsaj iz treh oseb in ravno tako tudi nadzorstvo.

Na Angleškem, v Belgiji, Švici in na Nemškem se zahteva, da imej zadruge najmanj 7 članov. Po mojem mnenju bi mogli tudi pri nas ob določevanju minimalnega števila članov iti pod 10 in zahtevati, da imej zadruge n. pr. najmanj 7 ali 8 članov. To se mi zdi potrebno zlasti z ozirom na produktivne zadruge, ki začno dostikrat poslovati z zelo maj-

lnim številom članov in število zadržnikov naraste še le tekom časa, ko izgine prvotno nezaupanje v zadržno ustanovo.

Že na tem mestu se pojavi vprašanje, kdo more postati član pri zadrugi. V členu 8 določa načrt, da se more zadruga osnovati, kadar se v tej nameri zjedini najmanj 10 oseb, fizičnih ali pravnih, »ki morejo pravnoveljavno razpolagati s svojo imovino.« V tem pogledu se načrt izraža nejasno. Tako besedilo bi dajalo v praksi povod za raznovrstne dvome, ker bi se dalo sklepati, da bi se ne mogli pri zadrugi včlaniti ljudje, ki vsled svojih osebnih lastnosti (n. pr. mladoletnost) ne morejo sami od sebe pravomočno razpolagati s svojim premoženjem. Na drugi strani pa ni razloga zabranjevati pristop k zadrugi osebam, ki jim to dovoli oče ali varuh ali skrbnik.

V čl. 13, 4. odstavek, je določeno, da vpiše sodišče zadrugo v zadržni register le tedaj, če prijava in priloge odgovarjajo zakonu. Registracijsko sodišče bi torej ob ustanovitvi zadruge moglo od ustanoviteljev zahtevati, da dokažejo v verodostojni obliki, da so vse osebe, ki so prijavile zadrugi svoj pristop, v resnici svojepravne. S tem bi se snovanje novih zadrug močno otežkočilo.

Dostavek glede »pravomočnega razpolaganja s premoženjem« bo treba torej izpremeniti v tem smislu, da morejo zadrugi pristopiti kot člani tudi osebe, ki sicer same na sebi nimajo popolne poslovne sposobnosti, toda se morejo vezati s pogodbami po svojih zastopnikih.

Tvrdka.

Čl. 9 načrta govori o tvrdki (firmi). Iz firme mora biti razviden »glavni« predmet zadržinega podjetja. Kdo odločuje, kaj je razumeti pod izrazom »glavni predmet podjetja«, ni razvidno. Ravno tako je dvomljivo, da li se sme v tvrdko privzeti tudi označba kakenga postranskega predmeta. V tem oziru je dano

široko polje za nesporazumljenje med snovatelji novih zadrug in registracijskimi sodišči.

V načrtu dalje ni povedano, ali se sme označba omejenega ali neomejenega jamstva (zaveze) vršiti tudi v skrajšani obliki ali le z začetnimi črkami.

V tvrdki ni treba, da bi bil označen ne sedež zadruge, ne njen krajevni okoliš. Vprašanje je, če bi se po besedilu načrta sploh smelo privzeti v tvrdko označbo sedeža, kajti prvi odstavek čl. 9 govori le o tem, da mora biti iz tvrdke razviden glavni predmet podjetja.

V tretjem odstavku odreja čl. 9, da imena zadržnikov ali kakih drugih oseb ne smejo biti privzeta v tvrdko. To pa zato, da ne bi javnost bila mnenja, da je dotična oseba v kakem posebnem razmerju do zadruge. Toda historična imena ali alegorične oznake bi morale biti dopustne, n. pr. Rajfajznova zadruga, Krekova posojilnica, mizarska zadruga »Lipa«. Kar velja za imena živih oseb, bi moralo veljati tudi za imena pravnih oseb, ki bi se istotako ne smela sprejemati v tvrdko zadrug.

Da mora biti tvrdka sestavljena v živem jeziku, sledi iz čl. 6.

Pravila.

Glede pravil obsega načrt v čl. 10 esencijalije t. j. bistvene stvari, ki jih morajo obsegati pravila vsake zadruge, dočim se v čl. 11 obravnavajo akcidenčialne zadeve, t. j. odredbe, ki se morajo privzeti v pravila le, če se zadruga prostovoljno za nje odloči.

Bistvene stvari, o katerih se morajo obliगतно izraziti pravila vsake zadruge, so našteje v 11 točkah. V naslednjem se dotaknem le onih stvari, glede katerih se mi zdi umestna drugačna uredba.

V točki 1. čl. 10 se zahteva med drugim, da mora biti v pravilih označena »oblast« zadruge, t. j. njen krajevni okoliš. S stališča

prakse smatram to določbo za čisto odveč. Nekateri zadrugi bodo vsled obsežnosti svojega poslovanja prisiljene, določiti kot svoj okoliš velika ozemlja, morda celo državo. Ker jim tako velik okoliš ne bo zabranjen, se bo efekt takega predpisa razblinil v nič. Zahtevat majhen okoliš, je umestno edino le za rajfajzenske kreditne zadrugi in tega načela se načrt res drži v čl. 67.

Pri 2. točki tega člena bi bila na mestu zahteva, da morajo pravila obsegati ne samo določbe o predmetu podjetja, nego tudi o tem,

ali se zadruga osnuje za določen ali nedoločen čas. Če bi se te zahteve ne hotelo izraziti tu med bistvenimi potrebščinami pravil, bi se mogla privzeti v čl. 11 med nebistvene.

V 5. točki čl. 10 se predpisuje, da morajo pravila imeti odredbo, koliko in kedaj mora vsak zadružnik vzeti kot svoj delež. Da morajo biti deleži jednaki, je izraženo že v čl. 3. Tu bi bilo treba še dodejati, kako se delež izplačuje v slučaju prenehanja članstva. O tej važni stvari nima načrt sploh nikjer nobenega predpisa.

(Dalje prih.)

Fr. Pengov.

Kmetijsko zadružništvo na Španskem.

Konfederacija je imela precej od začetka štiri glavne oddelke: propagando, tajništvo, kredit in trgovino. Poleg tega še zavarovalni oddelek.

1. Ustna propaganda je dala, kakor smo videli, vsemu temu velikopoteznemu delu življenje. Prva dva glavna delavca sta bila don Monedero in jezuit Nevares. L. 1919 pa so uprizorili zvezni propagandisti velik vojni pohod po Andaluziji. »Takrat«, piše Monedero, »smo prevozili v sedmih letih več nego 10.000 km. in imeli več nego 1000 predavanj in posvetovanj«.

Pismeno propagando pa vršijo letaki, ki jih je izdajal Monedero, socialni katekizem, »Ljudski list«, ki daje priprostemu ljudstvu za majhno ceno, mesečni pouk v kmetijstvu, v socialnih, нравnih in apologetičnih vprašanjih in ima 15.000 naročnikov. Za izobražene stanove pa izhaja od l. 1919 mesečnik »Agrar na in poljedelska revija«.

2. Tri mesece po ustanovitvi »Državne zadružne konfederacije« je pridružil nadškof v Toledo kot vrhovni načelnik »Katoliške, socialne zveze« na Španskem še Katol.

agrarno drž. tajništvo (Secretariado Nacional Católico-Agrario). To tajništvo se je ustanovilo na podlagi krasnega darila, ki ga je bil zložil španski episkopat v svrhu podpiranja zadružnih federacij. Na čelo tajništva so postavili Dona José Monuel de Aristizábal.

Kakšne naloge pa ima to tajništvo? Njegova dolžnost je, da se dogovarja z različnimi ministertvi in drugimi upravnimi oblastmi, da proučuje vse potrebe in daje svoja mnenja o zadevah, ki so v zvezi s potrebami konfederacije. V bodočnosti bo obrnilo svoje delovanje tudi na proučevanje velikih socialnih problemov, ki so v zvezi s kmetijstvom in bo na podlagi posvetovanj s člani konfederacije podajalo svoje študije in zakonske predloge, ki naj služijo poštenim vladam v orientacijo in pomoč. V okvirju konfederacije same pa ima biti tajništvo posvetovalni organ zlasti predsednika, stalnega odbora in vodilnega nadzorstva, obenem pa ima pripravljati snov za posvetovanje in primerne sklepe. Zunaj Španije naj poskrbi tajništvo za ožje zveze z inozemstvom, zlasti s španjolsko Ameriko. Tudi statistika spada v delokrog tajništva in

pa šolanje mladih ljudi, ki imajo srce za lepo delo in smotre konfederacije.

3. Tretji oddelek je kreditni oddelek. L. 1918 so ustanovili Osrednjo blagajno za celotno špansko združništvo kot delniško družbo. Njena naloga je, da skrbi za denarno sporavnost med okrajnimi zvezami kmetijskih posojilnic, zveze pa med posameznimi posojilnicami. Dividenda za delnice »Osrednje blagajne« ne sme presegati 6 % (!). L. 1919 je bila dividenda 5 %, 1920 pa 6 %. Kapitalov, ki jih dobiva, Osrednja blagajna ne sme porabljati v špekulacijske svrhe, pač pa v namene poljedelske produkcije, a tudi tukaj le s tako opreznostjo, da je izključen vsak tveganje. Ker daje Osrednja blagajna kmetom posojila tudi na skladiščne liste, jih osvobojajo s tem oderuštva trgovcev, katerim so morali kmetje popreje ob času žetve prepuščati za smešne cene sadove svoje truda in znoja, da poplačajo dogove, ki so jih bili napravili tekom leta. Skladiščni list je varstvo proti tej zlorabi. Kmečki pridelki ne romajo več v magazine veletrgovcev ali na trg, ampak v skladišče kmetijske zadruge, katera izda kmetu skladiščni list. Na ta list izplača poljedelska banka 50 % vrednosti vskladiščenega žita deželna blagajna pa še nadaljnjih 25—30 %. Tako čaka gospodar lahko ugodnejših tržnih cen za žito. Ko se razcvete to podjetje Osr. blagajne, namerava storiti korak naprej in sezidati na pripravnih krajih velika lastna skladišča; na ta se bodo lahko obračale in dustrije in trgovci v svrhu nakupa blaga. Razširila pa bo tudi že obstoječa skladišča, ki jih je sedaj okoli 50 v vrednosti 750.000 pezet s kapaciteto 125.000 hl. žita. V bodoče postanejo ta združ. skladišča prav lahko regulatorji za vse kmetijske pridelke in bo njihova blagodejna posledica, da bo kmet lahko bolje prodajal svoje pridelke, konsument pa kupoval vsa živila nepokvarjena in po najnižji ceni.

4. Zadnji oddelek zadr. konfederacije je oddelek za trgovino. Najbolj pereče so občutili španski kmetje potrebo, da si nabavljajo sami umetna gnojila in se rešijo trgovcev, ki so bogateli pri tej kupčiji na ta način, da so kvarili gnojila, dajali premajhno težo in nastavljali bajno visoke cene. Drugi važni pridelki španskega kmeta so n. pr. olje, vino, krmila, žito, živina, volna, sadje, zelenjad, perotnina, jajca i. t. d. Potreba v tem oziru je bila tako nujna, da so jele posamezne zadruge precej od začetka, četudi še brez skušenj in organizacije, kupovati in prodajati združnim potom; polagoma pa so prevzele skupno nakupovanje federacije in slednjič konfederacija sama za vse svoje federacije.

Ker se je pokazala s časom potreba, da se loči trgovsko poslovanje od socialnega dela v ožjem pomenu besede, so ustanovili posebno banko v Bilbao, za katero so dali denar kapitalisti tega mesta. A banka, v kateri se je pretakala kapitalistična kri, ni mogla delati dolgo po namenih katoliške gospodarske konfederacije; zato se je ta ločila od banke in ustanovila l. 1920 novo banko pod imenom »Poljedelska banka«.

To »Poljedelsko banko« (Banco rural) so otvorili s posebno verstveno slovestnostjo, ki naj bi jasno pokazala duha in značaj konfederacije. V načelstvu banke ima večino Konfederacija, ki dobi $\frac{1}{3}$ čistega dobička. Osnovna glavnica je neomejena in se zbira po delnicah z nominal. vrednostjo á 500 pezet. Banka se ima pečati z raznimi finančnimi posli, v prvi vrsti z zadrugami, pa tudi z drugimi trgovskimi podjetji, za kar ji je treba za vsak slučaj posebnega dovoljenja. Od te banke pričakujejo, da bo imela velik vpliv na narodno-gospodarsko življenje, na npravnost v trgovini, na reguliranje cen, pa tudi na intenzivnejšo izrabo zemlje in na blagostanje domovine sploh.

5. Lotili so se pa še drugih podjetij. V l.

1919/20 so jeli poskušati z zavarovanjem, tem monopolom bogatašev. Najprej so vpeljali zavarovanje proti toči, potem proti ognju, živinsko zavarovanje in zavarovanje žetve. Danes ima združno zavarovalništvo že več kot 5000 izbranih, delovnih agentov po celi Španiji in tem služi kot opora sindikalna organizacija konfederacije. Že prve tedne delovanja so zavarovali ljudje 30 mil. kapitala proti toči in ognju. Razven teh gospodarskih zavarovanj pa so vpeljali tudi socialno zavarovanje, posebno bolniško, starostno in proti nezgodam.

V marcu 1920 je predložil predsednik Monedero konfederaciji načrt za zvezno zavarovanje uradništva in drugih uslužbencev celotnega združništva, da bi tako spojili interese nastavljenecov z interesi vseh članov. Doslej so študirali zlasti tri oblike tega zavarovanja: podpora za slučaj bolezni, podpiranje vdov in sirot za slučaj smrti uslužbenca in pa nagrade ob jubilejih.

Španci so bili tudi tisti, ki so razposlali 20. nov. 1920 oklic na kat. kmetijske organizacije mnogih narodov z namenom, da bi se ustanovila katol. agrarna internacionala.

Za bodočnost namerava Konfederacija ustanavljati poljedelske šole, dalje obrtno banko za vpeljavanje kmetijstvu potrebnih združnih obrtov in raznih industrij, ki so v zvezi s kmetijstvom. V načrtu ima tudi banko, ki bi omogočila delavcem pridobivati zemljišča, delavsko borzo, univerzo za propagandiste i. t. d.

Že sedanjí uspehi španskega združništva

so zelo lepi. Nad 200 milijonov pezeta, ki so ležale preje neproduktivno, so spravile že hranilnice skupaj in razdelile med male ljudi. Več nego 200 milijonov pezeta je doslej že prihranilo združništvo ljudstvu samo s tem, da mu daje posojila po 6 %, dočim je moralo preje plačevati oderuhom mnogo več, tudi do 100 %. Prihranki pri skupnem nakupu in višje cene pri prodaji blaga se cenijo tudi najmanj na 40—50 mil. pezeta v prid članom. Poleg tega so pa dali sindikati že tudi pobudo za 125 različnih drugih zadrug: za zadr. mline, kleti, oljarne, žitna skladišča, tovarne za marmelado, pekarnice, elektrarne, tovarne za špirit, za žveplo, za predelovanje vinskih tropin i. dr. Strojev imajo zadruge za 27,146.000 pezeta.

Eden najplemenitejših ciljev španskega združništva je dvigniti kmečkega delavca n ravno, umsko in gospodarsko, da lahko vzame sam v roke vodstvo in upravo zadrug in da si pridobi malo zemlje. Pri 50.000 delavcih se je to že posrečilo. V drugih slučajih jih podpirajo s kolektivnimi najemi; tako so dali že 29 veleposestev v najem. Ta posestva obsegajo 16.068 ha zemlje, ki jo obdeluje 6932 malih najemnikov. Posledice tega prizadevanja so nad vse dobre; kmečki proletarijat zapušča socialistične sindikate in pristopa v katoliške, kjer postane najlažje samostojen posestnik. Medsebojno zaupanje med gospodarji in delavci je marsikje tako veliko, da volijo, kakor piše Monedero, pri volitvah komisij za ureditev raznih delavskih vprašanj, zlasti glede plač, v te komisije delavci gospodarje, gospodarji pa mnogokrat delavce kot svoje zaupnike.

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje 35: Okrajno sodišče zahteva v zapuščinski zadevi gotove umrle osebe, naj hranilnica in posojilnica naznani številko

hranilne knjižice in nje vrednost. Kedaj je zadruga dolžna sodišču naznaniti vrednost hranilne knjižice? Ali ne samo v tem sluča-

ju, kadar ji sodišče naznani številko hranilne knjižice, ker sicer zadruga krši uradno tajnost?

Odgovor : Hranilnice in posojilnice so dolžne v zapuščinskih in kazenskih zadevah dajati sodiščem na zahtevo vsa pojasnila, ker so ti slučajji izvzeti iz uradne tajnosti. V Vašem slučaju je torej hranilnica in posojilnica dolžna na zadevno vprašanje sodišča navesti številko hranilne knjižice, kakor tudi vloženi znesek. Hranilnica in posojilnica je celo dolžna odgovoriti zapuščinskemu sodišču na vprašanje, ali je gotova umrla oseba imela v posojilnici kako naložbo.

Vprašanje 36 : Sodišče nam je poslalo poštno položnico, po kateri naj nakažemo sodišču znesek gotove vloge, ne da bi predložilo hranilno knjižico. Kaj naj storimo v tem slučaju?

Odgovor : Tudi v tem slučaju je sodišče najbrž prišlo v posest hranilne knjižice pri zapuščini gotove osebe. Sodišče mora predložiti hranilno knjižico, sicer niste dolžni izvršiti izplačila. Vložna knjižica sicer glasi na ime, toda hranilnica in posojilnica sme vlogo izplačati vsakomur, ki hranilno knjižico predloži tako, da je hranilna knjižica že zelo podobna papirjem, ki glasijo na imejtelja ali prinosca. Pri vrednostnih papirjih, ki glasijo na prinosca, je dolžnik (v tem slučaju hranilnica in posojilnica) dolžen izplačati v papirju navedeno vsoto vsakemu prinoscu, razun ako sumi, da je prinosец prišel v posest papirja na kaznjiv način. — Hranilne knjižice uvrščujemo pod legitimacijske papirje, to se pravi, hranilnica in posojilnica je upravičena izplačati prinoscu knjižice, ni pa dolžna izplačati vsakemu prinoscu, temveč lahko zahteva od prinosca, da se legitimira, da je on v knjižici imenovana oseba,

ali pa od osebe, imenovane v knjižici za dvig pooblaščená oseba.

Vprašanje 37 : Dolžnik se je z izjavo v zadolžnici zavezal, da bo dolg plačal v dveh letih. Po preteku dveh let ne more plačati in mu posojilnica posojilo podaljša. Ali se mora v tem slučaju zadolžnica obnoviti radi novega kolkovanja? Ali se lahko še počaka, da preteko cela štiri leta in se takrat obnovi zadolžnica?

Odgovor : Zadolžnica kot dokaz danega posojila ima dokazno moč 30 let, čeprav je posojilo, zabeleženo v zadolžnici, dano na krajši rok n. pr. samo na dve leti. Rafajzenove hranilnice in posojilnice uživajo pristojbinske ugodnosti v tem smislu, da se zadolžnice na osebno póróštvo kolekujejo po prvillestvi, ako je iz zadolžnice razvidno, da je posojilo dovoljeno za največ štiriletni rok. V Vašem slučaju torej tudi pri podaljšanju posojila za nadaljni dve leti zadolžnice ni treba obnoviti ali jo prekolekovati. — Pri pominjamo pa, da bo revizija take slučaje grajala ne iz juridičnih, temveč gospodarskih razlogov radi tega, ker se ni pravočasno izterjalo posojilo, dovoljeno samo na dve leti.

Vprašanje 38. Vzemimo slučaj, da je hranilnica in posojilnica prišla v konkurz ter se je po prodaji premičnin in nepremičnin ter po izgubi vseh deležev pokazala še končna izguba Din. 25.000.— Od katerih članov so upniki upravičeni izterjati te dolgove? Koliko bi morali plačati člani načelstva in nadzorstva? Ali zadene člane načelstva in nadzorstva radi kritja izgube večja obveznost nego navadne člane posojilnice, čeprav jamčijo vsi s celim premoženjem?

Odgovor : Ako so člani načelstva ali nadzorstva s svojo krivdo n. pr. z veliko malomarnostjo v poslovanju konkurz zadruga in gotove večje izgube zakrivil,

potem seveda ne samo moralno, ampak tudi s celim svojim premoženjem odgovarjajo za izgube, ki so jih zakrivali. Treba pa je, da se taka krivda članov načelstva ali nadzorstva za izgube in višina zakriviljenih zgub sodno ugotovi. V kolikor taka krivda ni ugotovljena, jamčijo člani načelstva in nadzorstva ravno tako kot navadni člani. Upniki zadruga v slučaju konkurza niso upravičeni direktno izterjovati od posameznih članov, čeprav ti člani pri zadrugi z neomejeno zavezo jamčijo s celim svojim premoženjem, temveč so upniki na podlagi naredbe justičn. ministrstva z dne 21. marca 1918 navezani na repartijsko postopanje. §§ 60 do 75 ter §§ 85 in 86 zadr. zak. so s to naredbo razveljavljeni.

Vprašanje 39. Zadruga, katere pravila odgovarjajo zahtevam čl. 262 fin. zak., hoče vpisati v zadrugi register novega odbor-

nika in gre vsled tega k okrajnemu sodišču, da se podpis legalizira. Okrajno sodišče noče legalizacije izvesti brez kolkovine, češ da ne ve za tako ugodnost. Kaj naj stori zadruga? Ali naj se sklicuje na odlok finančne delegacije z dne 3. maja 1923, Uradni list št. 45?

Odgovor: Sodišče mora uradoma vedeti o ugodnostih čl. 262 fin. zak. in istotako uradoma vedeti o razglasu finančne delegacije z dne 3. maja 1923 (Uradni list št. 45). Pač pa je dolžnost zadruga dokazati, da njena pravila odgovarjajo zahtevam čl. 262 fin. zak. Zato mora prinesiti s sabo ali izvod potrjenih pravil, v katerih so že vpoštevane določbe čl. 262 fin. zak. ali pa zapisnik občnega zbora, na katerem so bila pravila po določbi čl. 262 fin. zak. spremenjena. Na podlagi tega dokaza lahko zahteva zadruga, da sodišče legalizira podpis novega odbornika kolka prosto.

□□□□□□ ZADRUŽNIŠTVO. □□□□□□

Pokojninski zavod za nameščence v Ljubljani se je postavil na stališče, da morajo vsi uslužbenci pri zadrugah, da celo člani načelstva biti zavarovani. Opozarjamo zadruge, da se takoj obrnejo na Zadružno zvezo, ako dobijo od Pokojninskega zavoda poziv za plačilo premij oziroma odlok o zavarovalni dolžnosti. Pokojninskemu zavarovanju podvrženi so samo zasebni uradniki t. j. uslužbenci z mesečno ali letno plačo, ki opravljajo izključno ali pretežno duševne posle. Natančnejše pojasnilo glede zavarovalne dolžnosti članov načelstva imate v 6. števil. Nar. Gospodarja na strani 93, vprašanje 31.

Vprašanja o kmetijskem kreditu se je lotil kmetijski oddelek pokrajinske uprave v Ljubljani in začel zbirati material o stanju kmetijskih dolgov in o kretanju teh tekom

zadnjih dveh let. Gotovo bo to zelo zanimiv material, samo če se bo posrečilo zbrati res podatke od vseh kreditnih zavodov. — Ker bo obdelava tega materiala zelo poučna in zanimiva za študij o položaju kmetijstva, smo 5. št. Nar. Gospodarja stran 79 pozvali vse kreditne zadruge, da istočasno pošljejo en izvod podatkov Zadružni Zvezi v Ljubljani. Ker smo dosedaj prejeli podatke le od malo zadrug, ponovno prosimo, da nam vse kreditne zadruge podatke pošljejo.

Zadružništvo v parlamentu. Po inicijativi Glavnega Zadružnega Saveza se snuje posebni zadružni klub vseh poslancev, ki pripadajo zadružništvu brez ozira na strankarsko pripadnost.

Hrvatsko-slavonsko-gospodarsko društvo je imelo 29. junija v Zagrebu svojo letno glavno skupščino. Društvo tvori danes vele-

trgovsko podjetje, ki ima v svojih rokah za razne panoge trgovine pet delniških družb in eno centralno čebelarstvo zadrugo. Za denarni promet obstoji Osrednja gospodarska in zadružna banka d. d. v Zagrebu. Za prodajo strojev se je ustanovila delniška družba »Plug«. Prodajo semena in trgovino z žitom in moko izvršuje delniška družba »Zrno« v Zagrebu, ki je začela delovati s 1. julijem 1922. Ostale kmetijske potrebnosti prodaja delniška družba »Ratar« v Zagrebu, ki tudi deluje šele od 1. julija 1922. Poleg navedenih obstoji še »Expedi«, transportna in odpremniška družba v Zagrebu. Iz tega se vidi, da je društvo tekom leta 1922 izvedlo popolno decentralizacijo poslovanja s tem, da je ustanovilo za denarno poslovanje in za vse blagovne panoge samostojne delniške družbe, pri katerih pa ima društvo merodajen vpliv. Delokrog društva kot osrednje zadruge se je zato zelo skrčil in zanimivo je, da bi bilo društvo v l. 1922 moralo izkazati precej visoko pasivno bilanco, ako ne bi bilo ustavilo vanjo kot dobitek doprinese svojih delniških podjetij in sicer banke, »Ratarja« in »Pluga« skupno 750.000 K.

Društvo je v l. 1922 zgubilo 33 gospodarskih zadrug in ima torej koncem imenovanega leta samo še 287 gospodarskih društev s 5416 deleži. Svoj delokrog hoče društvo razširiti tudi na teritorij stare Srbije in je radi tega prišlo v konflikt z Glavnim savezom srpskih zemljoradniških zadrug, ki ima po srbskem zadružnem zakonu monopol za kmetijstvo zadružništvo na teritoriju Srbije. V l. 1922 je društvo priredilo kmetijsko razstavo v Zagrebu, ki je jako lepo uspela. Veliko brige je društvo posvetilo tudi napredku kmetijstva, zlasti kar se tiče uporabe umetnih gnojil v kmetijstvu in kar se tiče prirejanja kmetijskih tečajev.

Glavna skupščina je razmotrivala tudi

aktualna vprašanja kmetijskega gospodarstva zlasti nazadovanje živinoreje, načrt novega enotnega davčnega zakona, zboljšanje prometa in o vseh teh zadevah sklenila resolucije.

Koncem skupščine je bila predlagana in sprejeta pozdravna brzojavka kralju Aleksandru, ministrskemu predsedniku Pašiću in poljedelskemu ministru.

Zadružništvo na Slovaškem in v Podkarpatski Rusiji ima napram madjarskim zavodom v glavnem budapeštanskim nad 85 milijonov Kč. terjatev. Vprašanje o vračilu teh terjatev še vedno ni rešeno, dasi je življenjskega pomena za slovaško in podkarpatsko zadružništvo. — Tako rano ima tudi naše zadružništvo, ki ima terjatve napram Nemški Avstriji (»Verband v Gradcu«) in napram Budapešti. Tudi pri nas vprašanje teh terjatev še danes ni urejeno.

V Rusiji je opazovati zanimiv razvoj v konsumnem in produktivnem zadružništvu, kar se tiče sodelovanja žensk. Trdi se, da je več kot 500 žena (delavk in kmetic) v načelnstvu raznih zadrug. — Drugo gibanje v konsumnem zadružništvu je našlo svoj izraz v posebni ustanovi, ki se zove »zadruga za mater in dete«. To so združbe žen, ki hočejo na ta način popolniti državno skrbstvo za materinstvo z dobavo prehrane, obleke in drugih potrebščin za otroka in mater, v kolikor drž. porcije ne zadostujejo. »Zadruga za mater in dete« v Petrogradu šteje nad 12.000 članov. — Tudi produktivno zadružništvo za razna ženska dela in ženske obrti se zelo širi. Te zadruge kupujejo surovine in prodajajo gotove izdelke zlasti čipke, razne pletenine, šivane izdelke itd.

Osrednja čipkarska zadruga je štela koncem l. 1922 488 članov. Rač. zaključek izkazuje 2.391.442,44 Din. prometa. Za čipke je čipkaricam v poslov. letu izplačala 473.634,45 dinarjev. Ako pomislimo, da je čipkarstvo

domača obrt, s katero se bavijo le v zimskem času, ko ni toliko kmetijskega dela, gotovo to pomeni izredno lep dohodek za naše male kmetije. Pomen Osrednje čipkarske zadruge leži ravno v tem, da pospešuje razvoj in napredek te prekoristne domače industrije, ker so ravno razni stranski dohodki za naše male kmetije izredno važni. Zadruga je v pretečenem poslovnem letu izkazala 2233 dinarjev dobička.

Zadružna zveza v Celju je imela 27. junija svoj občni zbor. Radi boleznj ravnatelja Lesničarja je prečital poročilo o poslovanju načelstva in nadzorstva v l. 1922 Zvezin revizor. Poročilo obsega tudi boleče zadružne zadeve, ki še vedno niso rešene, namreč terjatve naših kreditnih zadrug napram Nemški Avstriji in naložbe slovenskih in hrvatskih zadrug na Goriškem in v Istriji pri Zadružnih zvezah v Sloveniji, za katere jim italijanska vlada ni dovolila zamenjave.

Koncem l. 1922 je imela Zveza 162 zadrug - članic in je torej napram l. 1921 napredovala za 17 zadrug. Denarni promet v l. 1922 je znašal 600.688.468 K, deleži koncem l. 1922 so znašali 209.590 K in vloge v tekočem računu 27.636.588 K. Krediti v tekočem računu koncem imenovanega leta so znašali 23.728.502 K. Rezerva za l. 1922 s čistim dobičkom vred znaša 755.643.68 K.

Zveza kmetijskih zadrug na Štajerskem je imela 28. junija svoj 23. redni občni zbor v Gradcu. Glasom poslovnega poročila je znašal promet vseh oddelkov in poslovalnic v pretečenem letu 310 milijard kron proti 12 milijardam v prejšnjem letu. Zvezi se je l. 1922 pridružilo 60 novih zadrug. V vseh Zvezinih zadrugah je bilo koncem poslovnega leta 90.754 članov. Za denarni promet si je ustanovila Zveza bančni oddelek s petimi poslovalnicami, ki predstavlja danes skupaj z rajfajzenskimi posojilnicami enega iz največjih denarnih zavodov. Zveza je napravila

tudi precejšnje investicije za boljše vnovčevanje kmetijskih pridelkov zlasti skladišča in kleti za vino. Zveza si tudi pripisuje zaslugo, da je že dosegla uspehe v svojih prizadevanjih napraviti ožje stike med vsemi zadružnimi organizacijami nemške Avstrije, z ustanovitvijo splošne zveze. — Čisti dobiček zveze se je v celoti razdelil na razne fonde tako n. pr. 25.000.000 K za podporni fond za zadružne nameščence itd.

Vzor zadružne nesebičnosti. Lep vzgled zadružne nesebičnosti je pokazal predsednik Zveze švicarskih konsumnih društev B. Jäggi s tem, da je iz vseh nagrad, odškodnin in dnevnice, ki jih je dobival kot član raznih načelstev in komisij pri zadružništvu, v teku dolgih let zbral fond 50.000 švicarskih frankov in s tem fondom osnoval posebno ustanovo z imenom »Zadružni seminar« s sedežem v Freidorfu. Namen ustanove naj se dosega: a) z ustanovitvijo seminarja, b) s prirejanjem kurzov za vzgojo, upravo in gospodinjstvo, c) s praktičnimi vajami v gospodinjstvu, v kuhanju, v prodajalnici, v pisarni in v drugih obratih.

Ovire zadružništva. Znanj zadrugar Gödhart iz Haaga, navaja posebno tri glavne ovire, ki stojijo razvoju zadružništva na poti: 1. Splošna in popolna nevednost glede namena in ustroja zadružnega gibanja od strani onih, ki niso v zadevo posvečeni. 2. Pomanjkanje znanja o organizaciji in o socialnem vplivu zadružništva skupno s pomanjkanjem navdušenja za razvoj zadružništva na strani večine zadrugarjev. 3. Kot posledica prvih dveh ovir pa še tretja, da namreč radi tega pridejo na krnilo zadružnih organizacij osebe, ki smatrajo to gibanje le kot sredstvo za doseg dividend za vse udeležence in pogosto tudi za doseg večje nagrade za se.

Terjatve slovenskega zadružništva napram Nemški Avstriji. V narodni skupščini

je poslanec Pušenjak v svojem govoru proti prevelikim in naknadnim izrednim kreditom omenjal tudi sledeče: »Na meji v Sloveniji deluje 27 kreditnih zadrug z okroglo 5300 člani, ki so bile prej včlanjene pri »Verbandu« v Gradcu. Naša vlada je po prevratu prepovedala prenesti denar, ki je bil vložen pri tem »Verbandu«, na naše ozemlje. Pozneje pa tega denarja ni bilo več mogoče prenesti v domovino.

Lansko leto, ko je bil avstrijski državni kancler dr. Seipl v Beogradu, se je sklenil dogovor, da se bodo vse terjatve naših državljanov izplačale tako, da dobe naši državljanji za 100 predvojnih kron 32 jugokron. Dobijo pa izplačan samo kapital, medtem ko obresti za l. 1919 do 1922 ne bodo izplačane.

Škoda, katero utrpe vsled tega naše zadruge, znaša 986.000 dinarjev na kapitalu in 245.000 dinarjev na obrestih. Bati se je, da bodo te zadruge prišle v konkurz, ako ne dobe izdatne državne podpore. Člani teh zadrug so po večini mali kmetje, mali obrtniki in nekaj delavcev. Ako pridejo te zadruge v konkurz, bi to pomenilo ne le polom za člane zadrug same, ampak bi bila to tudi velika katastrofa za zadružništvo v Sloveniji, ki se nahaja danes v tako lepem stanju in se tako krasno razvija. Ljudstvo bi vsled tega zgubilo zaupanje do zadrug in ne bi hotelo več nalagati svojega denarja v zadrugah, vsled česar bi nastlo še večje pomanjkanje gotovine, kar bi bila velika škoda za celo naše narodno gospodarstvo.«

◎ ◎ ◎ ◎ ◎ GOSPODARSTVO. ◎ ◎ ◎ ◎ ◎

Jadranska banka v Trstu je prešla, kakor poročajo listi, popolnoma v fašistovske roke. To je ista banka, za katero so mislili naši delegati pri St. Margheritski pogodbi, da ji morajo izposlovati odškodnino Lit 13 milijonov za njene terjatve v Jugoslaviji, katero odškodnino je tudi dobila. Isti delegati pa se niso pobrigali pri pogajanjih za odškodnino zadrugam in zadružnim zvezam zasedenega ozemlja, ki imajo napram Jugoslaviji velikanske terjatve in bodo najbrže v velikem številu morale v konkurz, ako se ne bo na kak način poskrbelo za njih pomoč. Ali so delegati, ki so s takim uspehom zastopali korist Jadranske banke v Trstu, res mislili, da bo ta zavod opora gospodarstvu Slovencev in Hrvatov? Ali niso pomislili, da bo dejansko edina opora našemu ljudstvu v zasedenem ozemlju narodno zadružništvo, čegar interese bi bili v prvi vrsti poklicani pri pogajanjih ščititi!

Zakon o zaščiti vlagateljv v denarne zavode izdeluje finančno ministrstvo v češko-slovaški republiki z ozirom na polome bank, ki so bili posledica finančne krize v l. 1922. Načrt vsebuje poleg strogih revizij denarnih zavodov tudi zahtevo, da zavodi snujejo posebne fonde v zaščito vlagateljv in zahtevo, da smejo zavodi sprejemati vloge le do gotove višine v razmerju med lastnim in vloženim (zaupanim) premoženjem. Predvideva se tudi zahteva, da bi novoustanovljeni denarni zavodi tekom prvih 5 let ne smeli izplačevati nobene dividende, dokler rezervni zakladi ne dosežejo gotove višine. — So to zdrave misli zakona v zaščito vlagateljv — malih varčevalcev, kakršen bi bil tudi pri nas zelo potreben z ozirom na to, da je denarnih zavodov preveč in na vse načine lovijo vloge. Ako bi se naša valuta popravila, kakor se je popravila češko-slovaška krona, tedaj bi mnogo zavodov prišlo ne le v težek položaj, ampak gotovo v kon-

kurz, od katerega bi zgubo utrpeli vlagatelji. Misli o zaščiti vlagateljev šele tedaj, ko bo nesreča že tu, je prepozno.

O vojnih posojilih je dal zanimivo izjavo dr. Kukovec na občnem zboru Zadruž. zveze v Celju. Izjavil je, da po njegovih izkušnjah, ki si jih je pridobil kot minister in poslanec, ni pričakovati kakršnegakoli izplačila vojnih posojil, dasiravno mora to z gospodarskega stališča obžalovati. Saint-Germain-ska pogodba namreč dopušča, da država reši zadevo vojnih posojil kakor hoče. In dr. Kukovec je mnenja, da se ne bi dobilo deset odstotkov poslancev, ki bi glasovali za ugodno rešitev. — Vsekakor zelo zanimivo mnenje, toda zelo malo prijetno za one, ki še danes čakajo rešitve vprašanja vojnih posojil in nekateri prav nestrpno.

Glede 20 % bonov za denar, odtegnjen ob priliki markiranja kronskih bankovcev, je finančna uprava že trikrat razglasila rok, kdaj se bodo boni izplačali. Poslanec Pušenjak je v svojem govoru 11. junija t. l. opozoril vlado, da je bilo izplačilo že tudi določeno v finančnem zakonu 1922/23 in je bil v proračunu dovoljen potreben kredit (partija 8) za izplačilo teh zneskov. Toda izplačilo se ni izvršilo. Vsled tega je razumljivo, da ljudstvo izgublja zaupanje do državne uprave, ako vidi, da država svojih obljub, ki jih daje že od l. 1920 dalje, ne izpolni.

Za podpore v slučaju elementarnih nesreč je v proračunu za l. 1923/24 za vso Slovenijo določen le znesek 250.000 Din. Poslanec Pušenjak je vlado opozoril, da je to premajhna vsota in da se mora postavka za podpore za slučaj elementarnih nesreč zvišati.

Kreditni za poljedelsko ministrstvo. Predloženi proračun za 1923/24 skupno z naknadnimi krediti predvideva 8 milijard dinarjev

celokupnih izdatkov. Od tega naj dobi poljedelsko ministrstvo le 132 milijonov dinarjev, to je le 1.5 % celokupnih državnih izdatkov. Ali je res poljedelsko ministrstvo med vsemi najmanj važno? In ker je poljedelskemu ministrstvu dodeljeno tudi celotno zadružništvo, je razumljivo, da za zadružništvo ne bo kreditov, kakor jih ne bo za pospeševanje kmetijstva, živinoreje, konjereje, prirejanja tečajev itd.

Na Dunaju se zadnji čas ponuja dobro jugoslovansko maslo, ki pa ne najde kupca. Vzrok ni v tem, da ni maslo dobre kvalitete, ampak v tem, da mu je cena višja nego cena konkurenčnega danskega in holandskega masla. Združene mlekarne d. d. v Ljubljani so se ustanovile meseca maja v Ljubljani. Družba ima veliko število mlekarin in zbiralnic po celi Sloveniji. V njej sta se združila Mlekarski oddelek Gospodarske zveze in Mlekarska družba za Jugoslavijo v Ljubljani.

»Mlekar« se zove časopis za mlekarstvo stroko, ki je začel pred kratkim izhajati in ga urejuje znani strokovnjak docent dr. Filipović. To je prvi strokovni mlekarski časopis na slovanskem jugu.

Poštna hranilnica na Dunaju. Trgovski list poroča, da se je glede razdelitve poštne hranilnice na Dunaju sklenil med nasledstvenimi državami in Avstrijo dogovor, s katerim se uravnava tudi vprašanje hranilnih in čekovnih vlog, kakor tudi založene gotovine iz izkupička vrednostnih papirjev pri poštni hranilnici na Dunaju. Dogovor pa še ni ratificiran od vlad prizadetih držav in šele po ratifikaciji se bo objavilo, v kakšnem roku in na kakšen način naj se prijavijo terjatve napram poštni hranilnici na Dunaju.

Rokopisi naj se pošiljajo na naslov: Uredništvo „Narodnega Gospodarja“. Ljubljana, Zadružna zveza
Izdajatelj: „Zadružna zveza“ v Ljubljani. — Odgovorni urednik: Anton Kralj, tajnik „Zadružne zveze“ v Ljubljani.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Dramljah, r. z. z. n. z., se bo vršil v nedeljo 29. julija 1923, ob 3. uri pop. v posojilničnem prostoru. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem občnem zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Potrjenje rač. zaključka za l. 1922. 4. Volitev načelstva. 5. Volitev nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Hranilnice in posojilnice v Kostanjevici, r. z. z. n. z., bo 22. julija 1923 ob 15. uri v zadrudnem prostoru. 1. Čitanje zapisnika o zadnjem obč. zboru. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 4. Slučajnosti.

XVIII. redni občni zbor Ljudske Hranilnice in posojilnice v Zagorju ob Savi, r. z. z. n. z., se vrši dne 29. julija 1923, ob 3. uri pop. v zadrudnih prostorih. 1. Čitanje zapisnika zadnjega obč. zbora. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 4. Čitanje revizijskega poročila. 5. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 6. Slučajnosti.

Občni zbor Kmetijsko gospodarske zadruge v Oplot-

nici, r. z. z. o. z., se vrši dne 29. julija 1923, ob 3. uri pop. v zadrudnih prostorih. 1. Čitanje zadnjega zapisnika. 2. Poročilo načelstva in nadzorstva. 3. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva. 5. Slučajnosti.

Izredni občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Framu, r. z. z. n. z., se bo vršil dne 5. avgusta 1923, v prostorih posojilnice. 1. Sprememba pravil. 2. Slučajnosti.

Občni zbor Stavbne zadruge v Lescah, r. z. z. o. z., se bo vršil dne 29. julija 1923, ob 3. uri pop. v Lescah hšt. 16. 1. Odobritev rač. zaključka za l. 1922. 2. Čitanje revizijskega poročila. 3. Sklepanje o likvidaciji zadruge. 4. Volitev a) načelstva, b) nadzorstva, c) event. likvidatorjev. 5. Slučajnosti.

Oklic upnikom. Upniki podpisane zadruge se v smislu § 40. zadrudnega zakona pozivljejo, da priglase svoje terjatve. — Senčur, dne 23. aprila 1923.

Mlekarska zadruga v Senčurju, r. z. z. o. z., v likvidaciji.

ZADRUŽNA GOSPODARSKA BANKA D. D.

Telefon št. 57 in 470 LJUBLJANA - MIKLOŠIČEVA CESTA 10 Telefon št. 57 in 470
V LASTNI PALAČI VIS-A-VIS HOTELA UNION

Podružnice: Djakovo, Maribor, Sarajevo, Sombor, Split, Šibenik. Ekspozitura: Bled.

Kapital in rezerve skupno nad Din. 15.000.000.—

Pooblaščen prodajalec srečk Državne razredne loterije

Kupuje in prodaja tuje valute in devize, sprejema vloge v tekočem računu in na vložne knjižice ter preskrbuje vse bančne in borzne transakcije pod najugodnejšimi pogoji.

OBLAČILNICA ZA SLOVENIJO v LJUBLJANI

R. Z. Z. O. Z.

MANUFAKTURA NA DEBELO IN DROBNO

Centrala: „Kresija“ v I. nadstr., Lingarjeva ulica št. 1.

Prodajalne na drobno: Stritarjeva ulica št. 5 in Dunajska cesta št. 29.

Podružnica v Somboru (Bačka).

Telefon št. 550

Prvovrstni proizvodi! — Cene solidne!

Pošt.-čeh. št. 10.222

(S 1. septembrom se preseli centrala v novo palačo „Vzajemne posojilnice“ na Mik'ovičevi cesti.)

GOSPODARSKA ZVEZA

notira sledeče cene:

SEMENA:

Domača detelja črna, plombirana, garantirano čista brez predenice po	Din.	45.—
Lucerna ali nemška detelja po	„	40.—
Semenska pesa „Eckendorfer“ in „Mamuth“ po	„	18.—

GNOJILA:

Kalijeva sol 42% po	Din.	150.—	za 100 kg
Kostni superfosfat z 18% v vodi raztopne fosforove kisline, z vrečami po	260.—	103	„
Rudninski superfosfat s ca 16% v vodi raztopne fosfor. kisline (vreče a 100 kg) po	1/5.—	100	„
Bela razklejena kostna moka 32—34% po	250.—	100	„
Tomaževa žlindra 21% po	275.—	100	„

Cene veljajo pri odjemu originalnih vreč, pri vagonskih pošiljках se iste znižajo.

KRMILA:

Lanene tropine po Din 5.— za kg. Vreče po 50 kg.

Orehove tropine, vsebujoče 42% beljakovin in maščobe po Din 3.50 za kg z vrečami. Vreče po 75 kg.

Poklajno apno po Din. 4.—.

VINOGRADNIŠKE IN KMETIJSKE POTREBŠČINE:

Drevesne škropilnice bakrene po	Din.	400.—	
Modra galica	kg	11.25	
Žveplo, dvojno rafinirano	kg	4.—	
Trierje (žitne čistilnice) trvdke Heid, <i>znamka IA</i> po	„	3.500.—	
Trierje (žitne čistilnice) trvdke Heid, <i>znamka IB</i> po	„	3.000.—	
Mlatilnice na ročni in gepeljni pogon po	„	4.000.—	
Mlatilnice na gepeljni pogon s siti in tresali po	„	5.500.—	
Gepeljni na 36 obratov po	Din. 4.500.—	Gepeljni na 24 obratov po	4.000.—

Kose, kranjske sive:

Žage:

60 cm a	Din. 25.—	vodne žage 1400 × 160 × 2.50 po	Din. 140.—
65 „	30.—	„ 1400 × 160 × 2 „	140.—
70 „	35.—	„ 1700 × 180 × 2.80 „	145.—
75 „	40.—	vlečne žage (Zugsäge) po	65.—
80 „	45.—	Mečkalniki za krompir	Din. 120.—

Poleg tega so na razpolago vsakovrstni poljedelski stroji, kakor:

čistilniki (pajtelni), plugi, brane poljedelske, brane travniške, brzoparilniki, gnojnične sesalke, vodne sesalke, brusi i. t. d.